

УДК 811.111:82-193.3:159.942

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-1-6>

ПРОСОДИЧНЕ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНО-ПРАГМАТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОНЕТІВ В. ШЕКСПІРА

Тараненко Лариса Іванівна,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
larysataranenko@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4533-9986

Існюк Ольга Юріївна,
магістрант факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
oisnyuk@ukr.net
orcid.org/0000-0003-4874-268X

Роботу присвячено встановленню специфіки актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу озвучених сонетів В. Шекспіра, здійсненому на ґрунті функціонально-енергетичного підходу до вивчення усного мовлення. Показано, що в комунікативному аспекті текст сонета є поетичним твором, який характеризується чіткою структурною побудовою та лаконічністю художнього оформлення думки, вирізняється особливим римуванням, типовим сонетним ритмом, що сприяє вираженню закладеного в його структурно-семантичній основі емоційно-прагматичного потенціалу. Динаміку розгортання емоційно-прагматичного потенціалу сонетів розглянуто на основі сформованої авторами узагальненої схеми алгоритмічної послідовності актуалізації структурних елементів сонета: «теза» (тема сонета) → «антитеза» (розвиток теми) → «синтез» (введення протилежної теми) → «розв'язка» (вирішення протиріччя). Шляхом аудитивного аналізу озвучених текстів з'ясовано, що незалежно від їх смисломісткого насичення, сонети характеризуються поступовою динамікою зростання емоційно-прагматичного потенціалу в напрямі до середнього рівня в межах перших двох катренів, середньо-підвищеного – у третьому, досягаючи високого рівня й затухаючи в кінці «розв'язки». Результати аудитивного аналізу дають змогу також стверджувати, що інваріантній інтонаційній моделі сонетів притаманні такі ознаки: паралелізм інтонаційної моделі, правильний регулярний ритм, виділення ключових слів тональним, динамічним і темпоральним контрастами, варіативність мелодичних контурів (ступінчастий поступово спадний і з порушеною поступовістю, поступово ковзний, висхідно-спадний), розширений і широкий тональний діапазон, наявність інтенсифікуючих перцептивних пауз.

Ключові слова: емоційно-прагматичний потенціал, сонет, структурні елементи, аудитивний аналіз, просодичні засоби.

PROSODIC EXPRESSION OF THE EMOTIONAL-AND-PRAGMATIC POTENTIAL OF W. SHAKESPEARE'S SONNETS

Taranenko Larysa Ivanivna,
Doctor of Philology, Professor,
Professor at the Department of Theory, Practice and Translation of English
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
larysataranenko@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4533-9986

Isniuk Olha Yuriivna,
Master's student at Linguistics Department
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
oisnyuk@ukr.net
orcid.org/0000-0003-4874-268X

This paper is the study of the specificity of emotional-and-pragmatic potential of W. Shakespeare's sonnets oral actualization, performed on the grounds of functional energetic approach to the research of oral speech. It

is shown that according to its linguistic status, the text of the sonnet is a poetic work, characterized by a definite structure and lapidary of its style, distinguished by a specific rhyme, typical sonnet-like rhythm, which all contribute to the actualization of the sonnet emotional-and-pragmatic potential embedded in its structural and semantic basis. The study substantiates a generalized scheme of an algorithmic sequence of the actualization of sonnet structural elements. It comprises the following elements: "thesis" (sonnet theme) → "antithesis" (theme development) → "synthesis" (introduction of the opposite theme) → "denouement" (the result of the contradiction). The paper shows that it is expedient to use this structural scheme for the study of the sonnet prosodic patterns and dynamics of the deployment of its emotional-and-pragmatic potential. The results of the carried out auditory analysis proves that sonnets are characterized by a gradual dynamic of the growth of its emotional-and-pragmatic potential toward the mid-level within the first two quatrains, then to its medium-high level – in the third quatrain, reaching a high level within its final structural element and attenuating at the end of the denouement. The auditory analysis of the sonnets also revealed that, regardless of their semantic loading, their invariant intonation pattern contains the following prosodic features: parallelism of the intonation pattern, regular rhythmic pattern, emphatic prominence of the key words by means of melodic, dynamic and temporal contrasts, variation of the pitch contour (the use of the descending stepping scale, broken descending stepping scale, descending sliding scale), widened and wide pitch range, the presence of emphatic perceptive pauses.

Key words: emotional-and-pragmatic potential, sonnet, structural elements, prosodic means, auditory analysis.

1. Вступ

Сучасна лінгвістика як міждисциплінарна галузь гуманітарного знання характеризується інтегруванням результатів досліджень суміжних із нею дисциплін, спрямованих на вивчення процесів породження й сприйняття вербальної й невербальної інформації, а також на пошуки ефективних шляхів і прийомів комунікативного впливу на реципієнта.

Із цього приводу доречно згадати про класичний погляд (Таранов, 1997: 58), відповідно до якого емоції вважаються первинними явищами в мисленнєво-мовленнєвій діяльності людини. Саме тому все більшої актуальності набувають питання виявлення закономірностей взаємодії емоційних і прагматичних чинників під час вираження мовцем низки почуттів і їх коректного декодування слухачем. При цьому, як відомо, найвищим рівнем емоційно-прагматичного потенціалу характеризується лірична поезія, серед якої, у свою чергу, найбільшою музичністю та інтенсивною драматургією вирізняється сонет, що, пройшовши через усю історію європейської і світової літератури, найповніше розкрився у творчості Вільяма Шекспіра. Водночас сьогодні лінгвістикою ще не здобуто достатньої кількості експериментальних фактів щодо емоційно-прагматичного потенціалу озвучених сонетів Вільяма Шекспіра як результату взаємодії їх емоційних, прагматичних, структурних і семантичних факторів.

Тому метою статті є визначення динаміки зміни емоційно-прагматичного потенціалу озвучених сонетів Вільяма Шекспіра шляхом виявлення типових інтонаційних моделей їх усної актуалізації.

Матеріалом дослідження слугували аудіо-записи сонетів Вільяма Шекспіра № 1, 54 та 130, об'єднані як типові ліричні описи-роз-

думи спільною темою неповторності краси коханої людини. Обсяг експериментального матеріалу становив 104 інтонаційні групи загальною тривалістю звучання 3 хв.

2. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження

Теоретичними працями в галузі енергетики мовлення (Калита, 2016) доведено доцільність пошуку якісної картини руху емоційно-прагматичного потенціалу в межах структурних елементів тексту та просодичного вираження його кульмінаційних елементів. З огляду на це, раціональним убачається визначення структурно-семантичних особливостей тексту сонета, яке має здійснюватися з урахуванням того, що зміст тексту тісно пов'язаний із його композицією, оскільки внутрішній – семантичний – аспект реалізується через зовнішній, тобто через певну структурну побудову сонета.

У лінгвістичних і літературознавчих джерелах зустрічається декілька варіантів композиційної будови сонета. Так, з погляду викладу змісту сонета зазначається, що його текст передбачає певну логіку розвитку думки, яка в структурно-змістовій площині набуває такої послідовності: теза – антитеза – синтез – розв'язка (Пронин, 1999: 23).

Побідне бачення зустрічаємо й у роботі Йоганнеса-Роберта Бехера (Бехер, 1965: 194), згідно з яким сонет кваліфікується як діалектичний жанр. На його думку, сонет відбиває основні етапи діалектичного руху життя, почуття чи думки від тези, через антитезу до синтезу. Як уважає дослідник, у класичній формі сонета перші два катрени містять тезу, що структурно є власне експозицією, у якій ставиться питання й подається його аналіз, третій катрен являє собою антитезу, тобто є найбільш напруженим елементом сонета,

у якому постає конфлікт, а заключний двовірш є синтезом, тобто є розв'язкою, у якій знімається напруження теми сонета.

Складність сонетної форми відзначав й М.М. Бахтін (Бахтин, 1975: 75), указуючи на те, що рими в сонеті переплітаються, і це зобов'язує автора зробити так, щоб усі образи й теми також були сплетені. Тому, на його думку, у сонеті не може бути легкості чи натяків, він має бути досить важким для сприйняття. У цьому судженні справедливо підкреслено єдність формальних елементів сонетного жанру з його змістовністю.

Як бачимо, науковці дійшли висновку, що сонет нагадує міні-поему, де проявляється ритм індивідуально завершеного твору, зміст якого розгортається за певною схемою. Узагальнено викладене у формі умовно формалізованої схеми структурної побудови тексту сонета, наведеної на рис. 1.

Як видно зі схеми, у структурі сонетів В. Шекспіра перший чотиривірш (катрен) являє собою структурний елемент «теза», де звучить тема сонета, другий катрен є «анти-тезою», у межах якого тема поглиблюється, третій композиційний елемент є «синтезом» викладеного, у якому також уводиться тема, протилежна попередній, а в заключному двовірші, що структурно є «розв'язкою» сонета, художньо розв'язується утворене так протиріччя. Отже, доцільним є вивчення динаміки розгортання емоційно-прагматичного потенціалу озвученого тексту сонета саме в межах його структурних компонентів.

Зазначимо при цьому, що методологічною основою дослідження динаміки зміни емоційно-прагматичного потенціалу озвученого тексту сонета слугував теоретичний принцип збереження емоційно-прагматичного потенціалу висловлення, висунутий А.А. Калитою (Калита, 2016: 35), згідно з яким емоційно-прагматичний потенціал будь-якого відрізка мовлення залишається незмінним і характеризується стохастичним перерозподілом його енергії між засобами різних рівнів мови та паралінгвальними засобами, що беруть участь у реалізації цього висловлення.

Емпіричною апробацією низки експериментально-фонетичних досліджень доведено також можливість об'єктивної оцінки інваріанта актуалізації різних типів і видів мовленнєвих відрізків за двома параметрами: прагматичним та емоційним потенціалами (Калита, 2016: 106–112).

З урахуванням викладеного нами виконано аудитивний аналіз озвучених сонетів, до якого залучено дві групи аудиторів. Згідно з вимогами до методики проведення фонетичного дослідження, до першої групи входили аудитори-інформанти – носії англійської мови, які прослуховували мовний матеріал з метою визначення рівня емоційного та прагматичного потенціалів (високий, середній, низький) у межах кожного структурного елемента сонета на основі емоцій і почуттів, які виникали в них під час його прослуховування.

Другою частиною аудитивного аналізу було прослуховування експериментального матеріалу групою аудиторів-фонетистів, які визначали: 1) тип передтакту інтоногрупи; 2) висотно-тональний рівень початку інтоногрупи; 3) висотно-тональний рівень завершення інтоногрупи; 4) наявність шкали та її тип; 5) вид мелодичного контуру; 6) тональний діапазон інтоногрупи; 7) тип і конфігурацію термінального тону; 8) швидкість зміни напрямку руху термінального тону; 9) тональний інтервал на стиках «передтакт-такт» і «передтермінальна-термінальна частина»; 10) темп катрену; 11) гучність катрену; 12) ритмічну структуру; 13) тип і тривалість пауз; 14) дистрибуцію фразового наголосу; 15) напрям руху основного тону на всіх ділянках інтонаційної структури сонета (у вигляді інтонограм). Завданням аудиторів було також графічно зображати зміну емоційного й прагматичного потенціалів у межах кожного структурного елемента сонета.

На підставі отриманих даних щодо рівня актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу озвучених сонетів нами будувалися узагальнені моделі, які відображають динаміку змін емоційно-прагматичного потенціалу сонетів під час їх усної реалізації.

3. Виклад результатів дослідження

Опис особливостей просодичного вираження емоційно-прагматичного потенціалу озвучених сонетів В. Шекспіра здійснювався відповідно до узагальненої схеми їхньої структурної побудови, наведеної на рис. 1.

Для аналізу обрано три сонети (№ 1, 54 та 130) загальною тривалістю близько 3-х хвилин (Шекспір). Вибір саме цих сонетів зумовлений спільністю їх тематики, а саме: ліричний опис-оспівування та роздум про неповторність краси коханої людини. Ураховувалося й те, що перші два сонети звернені до молодого юнака, якого в літературі за традицією називають Білявим Другом, а сонет № 130 – до жінки, так званої Темної або Смаглявої Дами.

Рис. 1. Узагальнена схема структурної побудови сонет

Під час аудитивного аналізу сонетів зверталася увага й на те, що актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу в цих ліричних творах є результатом взаємодії комплексу виражально-зображальних засобів різних мовних рівнів у межах їх структурних компонентів.

From †fairest †creatures †we †desire †in, †crease, |
That †thereby †beauty's †rose †might †never †die, |
But †as the †riper †should by †time †decease, |
His †tender †heir †might †bear his †memory: ||

~But †thou, | †con, †tracted to †thine †own †bright †eyes, |
Feed' †st †thy †light' †st †flame †with †self- †sub †stantial †fuel, |
†Making a †famine †where a †bundance †lies, |
Thy †self †thy †foe, | to †thy †sweet †self †too †cruel. ||

Аналіз взаємодії засобів різних рівнів мови свідчить, що для створення цілісної картини в сонеті вжито низку епітетів (*tender churl, tender heir, world's fresh ornament*), які на просодичному рівні виділяються тональним контрастом, що реалізується або фразовим наголосом, або спеціальним піднесенням. При цьому останній епітет, що звеличує реципієнта, водночас протиставляється метафорою (*within thine own bud buriest thy content*), де кожна лексична одиниця набуває промінантності за рахунок акцентуації фразовим наголосом або ядерним тоном, що, у свою чергу, слугує поступовому підвищенню емоційно-прагматичного потенціалу цього катрена до середнього рівня.

У творі також представлені й інші метафори: *thou, contracted to thine own bright eye, feed' st thy light's flame with self-substantial fuel*, які вибудовують контрастну лінію з антитезою

Розглянемо сонет № 1, який написаний п'ятистопним ямбом, про що свідчать такі евфонічні засоби, як римовані співзвуччя в перших трьох чотиривіршах (перехресне римування), і в завершальному двовірші із суміжною римою.

†Thou that →art now †the †world's †fresh †ornament
| And †only †herald †to the †gaudy †spring, |
†Wi †thin †thine †own †bud †buriest | †thy †content |
And, †tender †churl, †makest †waste †in †niggarding. ||

~Pity the †world, †or †else this †glutton †be, |
To †eat the †world's †due, | by the †grave and †thee. ||

thy sweet self too cruel. Послідовність метафор “*Within thine own bud buriest thy content*”, “*And, tender churl, mak' st waste in niggarding*” та “*or else this glutton be*” формує кульмінаційний елемент сонета, що розкривається в напрямі наростання інтонаційно-смыслового напруження всього твору й, відповідно, призводить до зростання його емоційно-прагматичного потенціалу до високого рівня. Особливе неоднозначне емоційне нагнітання створюють оксиморон “*tender churl*” та антитези “*Making a famine where abundance lies*”, “*mak' st waste in niggarding*”. На інтонаційному рівні зазначені засоби набувають емпізи за рахунок оформлення складним мелодійним контуром, прискореним темпом (у третьому катрені) та підвищенням гучності.

У завершальному структурному компоненті сонета, який кваліфікувався інформантами як найбільш прагматично наванта-

жений, ужито гіперболу “*to eat the world's due, by the grave and thee*”, яка на просодичному рівні актуалізується спадною ступінчастою шкалою з порушеною поступовістю, поєднанням в одній інтонаційній групі декількох спадних тонів різних тональних рівнів широкого діапазону зі складною конфігурацією, що у взаємодії з іншими мовними засобами слугує реалізації високого рівня емоційно-прагматичного потенціалу «розв'язки»,

*O, how much more doth beauty \beauteous seem |
By that sweet ornament | which truth doth give! |
The rose looks fair, | but fairer we it deem |
For that sweet odour \xi which doth in it live. ||*

*The canker-blooms \xi have full as \up deep a dye |
As the perfumed tincture of the roses, |
Hang on \up such thorns \xi and play as wantonly |*

When summer's breath \xi their masked buds discloses: ||

Аналіз цього сонета демонструє його наповнення епітетами: “*lovely youth*”, “*sweet odour*”, “*sweet roses*”, “*sweet ornament*”, три з яких представлені одним прикметником *sweet*, що на просодичному рівні оформлений підвищеним тональним рівнем і розширеним позитивним тональним інтервалом. Проте ці словосполучення контрастують із поєднанням прикметника «солодкий» зі словом «смерть», що формує оксиморон “*sweet death*”, у якому слово *sweet*, на відміну від попередніх прикладів, не виділене фразовим наголосом, а вся промінантність спрямована на слово *death*. Загалом строфа, поєднуючи пряме й непряме значення одного прикметника, утворює своєрідний парадокс “*Sweet roses do not so, of their sweet deaths are sweetest odours made*”, зіставляється з метафорою на початку строфи “*They live unwooed, and unrespected fade, die to themselves*”, створюючи різкий контраст між двома на перший погляд подібними рослинами. У цьому разі спостерігаємо односпрямовану дію мовних засобів різних рівнів, коли контраст підсилюється й усіма підсистемами інтонації: мелодійною, динамічною й темпоральною.

цим самим влучно підсумовуючи ідею всього твору: краса як надпотужна стихія, здатна спопеляти тих, хто нею наділений.

На відміну від сонета 1, де висвітлено питання людської вроди, у сонеті № 54 Вільям Шекспір представляє дві паралелі: між дивовижною витонченістю й неминучою загибеллю квітів і красою людини, яка, подібно до першої, може втратити свою значущість, якщо ти живеш на самоті.

*But, for their virtue \xi only is their show, |
-They live unwoo'd \xi and unrespected fade, |
Die to themselves. || Sweet roses \xi do not so; |
Of their sweet deaths | are \sweetest odours made: ||*

*And so of you, \xi \beauteous and lovely youth, |
When that shall fade, \xi my verse \xi di'stills your truth. ||*

Важливим елементом підвищення емоційно-прагматичного потенціалу твору є порівняння. Зіставлення двох квітів у чотирирядку “*The canker blooms have full as deep a dye As the perfumed tincture of the roses. Hang on such thorns, and play as wantonly, When summer's breath their masked buds discloses*” відображає схожість рослин, зокрема, у кольорі, що можна побачити на прикладі порівняння “*as deep a dye as the perfumed tincture of the roses*” і метафор “*The canker blooms ... play as wantonly*”, “*summer's breath their masked buds discloses*”, які, об'єднавшись у дві паралелі (на початку та в кінці цієї строфи), описують реальний стан речей. У свою чергу, просодичні засоби слугують підсиленню ключових слів катрена за рахунок функціонування різних типів шкал (ковзна шкала, поступово спадна ступінчаста шкала та спадна шкала з порушеною поступовістю), наявності тональних перепадів перед семантично вагомими словами та підвищення гучності під час промовляння цих слів. Таке інтонаційне аранжування сонета слугує висхідній реалізації його емоційно-прагматичного потенціалу в напрямі до високого рівня в розв'язці.

Щодо сонета 130, то варто згадати, що він традиційно трактується як своєрідний гімн красі, тій вишуканій і незрівняній

*My mistress' eyes | are | nothing | like the | sun; |
Coral is | far | more | red | than her | lips' | red; |
If | snow | be | →white, | why | then | her | breasts | are | dun; |
If | hairs | be | wires, | black | wires | grow | on | her | head. ||
I | have | seen | roses | da | mask'd, | red | and | white, |
But | no | such | roses | see | I | in | her | cheeks; |
And | in | some | perfumes | is | there | more | delight |
Than | in | the | breath | that | from | my | mistress | reeks. ||*

Як видно з інтонаційної розмітки тексту, увесь твір побудований на паралелізмі інтонаційних моделей, які акцентують увагу читача/слухача на порівняннях і дають йому змогу побачити головну героїню крізь призму земних і неземних речей. Якщо раніше поети оспівували своїх муз, уособлюючи їх богинями на землі, як, наприклад, це робив Ф. Петрарка, то В. Шекспір, навпаки, уславлює риси, характерні живій людині. Такий підхід прослідковується в порівняннях у першій строфі, як-от: “*Coral is far more red than her lips' red*”, “*If hairs be wires, black wires grow on her head*”. При цьому кожне слово, яке підлягає порівнянню, відокремлюється паузою в інтоногрупу, що в поєднанні з високим тональним рівнем їх оформлення надає цим словам особливої емпатичності. Водночас для посилення головної ідеї в цій строфі вживається анафора “*If snow be white...*”, “*If hairs be wires...*”. Таке стилістичне аранжування твору не лише підвищує рівень його емоційності, а й створює ефект загадковості, підсиленої риторичним запитанням “*If snow be white, why then her breasts are dun*”, оформленим у першій інтоногрупі незавершеним рівним тоном і поєднанням двох емпатичних кінетичних тонів у другій. Цей рядок антонімічно протиставляється першому рядку строфи “*My mistress' eyes are nothing like the sun*” за рахунок смислового контрасту між словами “*sun*” і “*dun*”, однаково виділеними спадним тоном збільшеної швидкості зміни напрямку його руху. Крім того, початковий катрен вирізняється метафорою “*black*

земній вроді коханої, якою автор не просто захоплюється, а яку по-справжньому возвеличує.

*I | love | to | hear | her | speak, | yet | well | I | know |
That | music | hath | a | far | more | pleasing | sound; |
I | grant | I | never | saw | a | goddess | go; |
My | mistress, | when | she | walks, | treads | on | the |
ground: ||
And | yet, | by | heaven, | I | think | my | love | as | rare |
As | any | she | be | lied | with | false | compare. ||*

wires grow on her head”, де образний перифраз “*black wires*”, інтенсифікований тональним контрастом, підсилює ефект чарівності. Окреслена односпрямована взаємодія просодичних засобів із засобами інших рівнів мови дала аудиторам змогу однозначно кваліфікувати перший катрен як такий, що має середньо-підвищений рівень емоційно-прагматичного потенціалу.

У другому структурному елементі також подано порівняння коханої жінки з дамаськими трояндами та її запаху з наявними у світі ароматами: “*but no such roses see I in her cheeks*” та “*in some perfumes is there more delight than in the breath that from my mistress reeks*”. Кожен рядок цього катрена має однаково інтонаційне оформлення, тобто спостерігається паралелізм й інтонаційної, і ритмічної моделей, які поступово підвищують загальну емоційність сонета. Водночас зареєстровано контрастне інтонаційне оформлення протиставлених лексичних одиниць “*perfumes*” і “*reeks*”. Така гра двох протилежностей урізноманітнює сонет, пронизує його таємничістю й водночас приземленістю.

Третя строфа, подібно до попередніх, характеризується поєднанням порівняння *I love to hear her speak, yet well I know that music hath a far more pleasing sound* та антитези *grant I never saw a goddess go – my mistress when she walks treads on the ground*, підсиленням на просодичному рівні контрастами тонального рівня та появою значної кількості перцептивних пауз перед порівнюваними об'єктами для підкреслення відмінностей між абстрактним і реальним.

Завершується сонет також порівнянням *“my love as rare as any she belied with false compare”*, оформленим сповільненим темпом, спадними тонами малої швидкості зміни їх руху та паралелізмом інтонаційної й ритмічної моделей, що у взаємодії слугують маркерами підвищеного рівня емоційно-прагматичного потенціалу заключного елемента сонета. Описана взаємодія лексико-стилістичних і просодичних засобів акцентує увагу на специфічних характеристиках описуваного образу, скеровуючи читача/слухача до певних естетично асоціацій та оцінних реакцій, передусім активізує його образне мислення.

Викладений вище аналіз особливостей взаємодії просодичних засобів із засобами інших рівнів мови під час зміни динаміки актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу озвученого сонета в межах його структурних елементів узагальнено нами у вигляді схеми рис. 2.

Наведена схема свідчить, що емоційний і прагматичний потенціали першого катрена («теза») сонета характеризуються зростанням у напрямі до їх середнього рівня. При цьому загальний емоційний потенціал тексту сонета вирізняється висхідно-спадною динамікою його руху, поступово зростаючи в межах «анти тези» й «синтезу» (другий і третій катрени), досягаючи високого рівня й затухаючи в кінці «розв'язки». Подібним чином спостерігається плавне підвищення прагматичного потенціалу сонета до середнього рівня в напрямі «синтезу». При цьому актуалізація «синтезу» й «розв'язки» сонета характеризується середньо-підвищеним рівнем прагматичного потенціалу.

4. Висновки

На підставі проведеного в роботі розгляду результатів теоретичних та експериментальних досліджень особливостей усної актуалізації текстів сонетів і виконання їх аудитивного аналізу нами отримано такі висновки.

У комунікативному аспекті текст сонета є поетичним твором, який характеризується

чіткою структурною побудовою та лаконічністю, художнім оформленням думки, вирізняється особливим римуванням, типовим сонетним ритмом, що сприяє вираженню закладеного в його структурно-семантичній основі прагматичного спрямування.

Вивчення динаміки розгортання емоційно-прагматичного потенціалу озвученого сонета доцільно здійснювати, спираючись на таку послідовність його структурних елементів: «теза» (тема сонета) → «антитеза» (розвиток теми) → «синтез» (уведення протилежної теми) → «розв'язка» (вирішення протиріччя). Розроблення методологічного підґрунтя дослідження засвідчує раціональність поглиблення опису специфіки просодичного оформлення текстів сонетів за рахунок побудови моделей зміни їх емоційно-прагматичного потенціалу за результатами даних аудитивного аналізу.

Провідним фактором, що впливає на односпрямованість дії засобів різних рівнів мови в реалізації емоційно-прагматичного потенціалу сонета, є його семантичне навантаження, а їх комплексна взаємодія дає змогу здійснити сугестивно-комунікативний вплив на слухача, спрямовуючи його на коректне декодування прагматичного спрямування тексту.

Шляхом аудитивного аналізу озвучених сонетів з'ясовано, що вони характеризуються поступовою динамікою зростання емоційно-прагматичного потенціалу в напрямі до середнього рівня в межах перших двох катренів, середньо-підвищеного – у третьому, досягаючи високого рівня й поступово затухаючи в кінці «розв'язки».

До перспективних напрямів подальшого наукового пошуку в галузі дослідження просодичного оформлення сонета доцільно зарахувати питання інструментального підтвердження встановленого рівня їх емоційно-прагматичного потенціалу із застосуванням кількісного *K*-критерію.

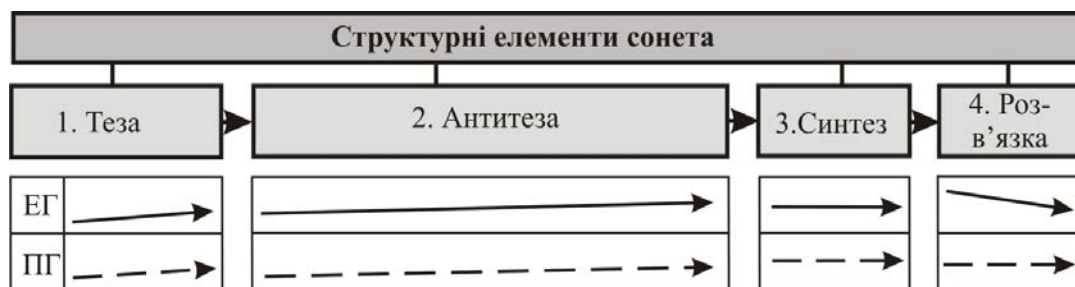

Рис. 2. Узагальнена схема актуалізації емоційно-прагматичного потенціалу озвученого сонета (де ЕГ – емоційний потенціал, ПГ – прагматичний потенціал)

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. Москва : Художественная литература, 1975. 407 с.
2. Бехер Р. Иоганнес. Философия сонета, или Маленькое наставление по сонету. *Вопросы литературы*. Москва, 1965. № 10. С. 190–208.
3. Калита А.А. Энергетика речи : монография. Киев : Кафедра, 2016. 292 с.
4. Пронин В.А. Теория литературных жанров : учебное пособие. Москва : МГУП, 1999. 196 с.
5. Таранов П.С. Анатомия мудрости: 120 философов : в 2 т. Симферополь : Реноме, 1997. Т. 2. 624 с.
6. Шекспір В. Сонет № 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m2FPQdc5ACQ> (дата звернення: 20.03.2020).
7. Шекспір В. Сонет № 54. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aJhqXntTB1U> (дата звернення: 20.03.2020).
8. Шекспір В. Сонет № 130. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZFu81G8JNGw> (дата звернення: 20.03.2020).

REFERENCES:

1. Bahtin M.M. (1975). *Voprosy literatury i jestetiki. Issledovaniya raznyh let* (The issues of literature and aesthetics. The study of different times). Moscow: Hudozhestvennaja literatura. 407 c.
2. Beher R. Iogannes. (1965). *Filosofija soneta, ili Malen'koe nastavlenie po sonetu* (Sonnet philosophy, or Some instructions on the sonnet). *Voprosy literatury* (The issues of literature). Moscow. No. 10. P. 190–208.
3. Kalyta A.A. (2016). *Jenergetika rechi: monografija* (Speech energetics: manuscript). Kyiv: Kafedra. 292 p.
4. Pronin V.A. (1999). *Teorija literaturnyh zhanrove* (The theory of literary genres). Moscow: MGUP. 196 p.
5. Taranov P. S. (1997). *Anatomija mudrosti: 120 filozofov: v 2-h t.* (Anatomy of wisdom: 120 philosophers: in 2 volumes). Vol. 2. Simferopol': Renome, 624 p.
6. Shakespeare W. Sonnet 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m2FPQdc5ACQ>.
7. Shakespeare W. Sonnet 54. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aJhqXntTB1U>.
8. Shakespeare W. Sonnet 130. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZFu81G8JNGw>.

*Стаття надійшла до редакції 04.03.2020
The article was received March 4, 2020*